

MUDRO

DO KREDITA!

VODIČ ZA MUDRO ZADUŽIVANJE

MICROFINANCE CENTRE

Brošura je izrađena u okviru međunarodne edukativne kampanje koju provodi Microfinance Centre.
Navedeni sadržaji su edukativnog karaktera i ne odnose se na uslove MKF Sunrise
ili drugih učesnika na BiH finansijskom tržištu.

Koliki kredit mogu sebi da priuštim?

- Naučite kako precizno izračunati vašu mjesečnu ušteđevinu
 - Ušteđevina je razlika između mjesečnog iznosa koji zaradite i mjesečnih troškova
 - Uključite samo prihod za koji potpuno sigurni da ćete zaraditi
 - Pokušajte da bilježite sve vaše troškove svaki mjesec
 - Ne zaboravite na porodične ili lične jednokratne sezonske troškove
- Budite iskreni prema sebi
 - Ne povećavajte svoje prihode, budite realni pri procjeni troškova
 - Prihod zaokružite na manje iznose, a troškove na veće iznose
- Naučite kako da izračunate koliku mjesečnu ratu kredita možete priuštiti.

4. Koristite kredit u istoj valuti u kojoj ostvarujete prihod. Kredit u stranoj valuti može imati nižu kamatnu stopu, ali donosi rizik od promjene kursa. Ako ostvareni prihod nije u istoj valuti u kojoj koristite kredit, može se dogoditi da platite veći iznos nego je iznos o kojem ste mislili pri potpisivanju ugovora; je promjena kursa između valuta nepovoljna za vas.

5. MKF Sunrise će također procijeniti vaš kapacitet za otplatu kredita. To može značiti da vam možemo ponuditi manji iznos kredita ili odbiti vaš zahtjev za kredit, u cilju sprječavanja prezaduženja.

U tabeli je naveden jedan od mogućih primjera izračuna prihoda i troškova (brojevi koji su navedeni ne predstavljaju stvarne vrijednosti, te su isti navedeni u cilju lakšeg razumijevanja)

Kako izračunati iznos kredita koji možete otplaćivati

		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1. Upišite vašu redovnu platu	PRIHOD												
2. Upišite, ako imate, druge prihode koje ostvarujete tokom godine, a da nisu na mjesečnom nivou	Neto plata	1400	1400	1400	1400	1400	1400	1400	1400	1400	1400	1400	1400
3. Budite umjereni - ne uključujte bonuse za koje se nadate da ćete primiti	Plata supružnika/ce					500	500	500	500	500			
	Povrat poreza				800								
	Regres												
4. Koliko novca potrošite za plaćanje stanarine, električne energije, goriva, vode, grijanja, telefona, TV, interneta, itd.	TROŠKOVI												
	Stanarina i računi za domaćinstvo	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500
5. Izračunajte koiko prosječno mjesečno potrošite na hranu	Hrana	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500
6. Uključite troškove odmora, porodičnih okupljanja, itd.	Odmor i porodična okupljanja			600		500		500					1500
7. Napravite realnu procjenu drugih troškova - uvijek su veći nego što mislite	Školovanje djece									500			
	Ostali troškovi, npr. putovanja, odjeća, itd.	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250
	UŠTEĐEVINA (PRIHOD-TROŠAK)	150	150	-450	950	150	650	450	650	150	150	150	-1350

Da li znam koliko ću platiti?

☛ Naučite da uporedite različite ponude kako bi donijeli najbolju odluku

	„Sretni Kredit” MKO	„Brzi Keš” MKO
Iznos kredita	1000 KM	900 KM
Rok otplate kredita (mjesečni plan otplate kredita)	12 mjeseci	14 mjeseci
Mjesečna rata	100 KM	84 KM
Ukupni iznos kamate koji plaćate kreditoru	$100 \times 12 \text{ mjeseci} = 1200 \text{ KM}$	$84 \times 14 \text{ mjeseci} = 1176 \text{ KM}$
Troškovi obrade kredita	15 KM	20 KM
Ukupni troškovi kredita	$200 + 15 = 215 \text{ KM}$	$276 + 20 = 296 \text{ KM}$
Ukupni troškovi kredita u procentima	$(215/1000) \times 100 = 21,5\%$	$(296/900 \times 100 = 32,9\%$

Kreditor 1 nudi kredit u iznosu od 1000 KM na period od 12 mjeseci. Kredit se otplaćuje u mjesečnim ratama u iznosu od 100 KM. Troškovi obrade kredita su 15 KM.

Kreditor 2 nudi kredit u iznosu od 900 KM na period od 14 mjeseci. Kredit se otplaćuje u mjesečnim ratama u iznosu od 84 KM. Troškovi obrade kredita su 20 KM.

Koji kredit je jeftiniji?

U tabeli su navedeni primjeri kredita koji ne predstavljaju kreditne uslove MKF Sunrise ni drugih učesnika na BH finansijskom tržištu, te služe u svrhu edukacije za usporedbu različitih uslova kredita

- ☛ Manji iznos mjesečnih rata ne moraju da znače da je kredit jeftiniji: - npr. kredit „Brzi keš” u primjeru iznad je skuplji iako ima manji iznos mjesečnih rata.
- ☛ Zapamtite, niža kamatna stopa ne garantuje jeftiniji kredit - budite sigurni da ste uključili sve troškove i naknade kada obračunavate ukupne troškove kredita, ne samo plaćanje kamate.
- ☛ Kamata od 0% ili kredit bez kamate je veoma rijedak i obično ima druge troškove (npr. troškovi osiguranja kredita, operativne troškove).
- ☛ **MKF Sunrise, kao i sve članice MFC-a, prikazuju sve troškove uključujući naknade za obradu kredita i zatezne kamate.**
- ☛ U Bosni i Hercegovini je zakonom propisano prikazivanje godišnje nominalne i efektivne kamatne stope koje vam omogućava poređenje troškova kredita, provjerite da li svi kreditori to rade.

Da li u potpunosti razumijem ugovor?

Uvijek pročitajte ugovor od početka do kraja - svaka odredba ugovora je bitna, čak i ono što je napisano malim slovima.

- ☛ Proučite troškove, zatezne kamate, rok i način otplate kredita.
- ☛ Zamolite kreditnog službenika da vam pomogne u razumjevanju svake odredbe ugovora.
- ☛ Budite oprezni sa agresivnim kreditorima - uvijek imate vremena za razmatranje drugih opcija - potpišite ugovor nakon što ste ga u potpunosti razumjeli.

10 pitanja na koje bi trebali dobiti odgovor prije potpisivanja ugovora o kreditu:

1. Šta je kamatna stopa?
2. Da li ima drugih naknada? Koje vrste i koliko iznose?
3. Koji je period otplate kredita? Koliko moram platiti svaki mjesec i kada?
4. Kako plaćam?
5. Kada će mi biti isplaćen novac?
6. Da li postoji grejs period u otplati kredita? Koji su uslovi za korištenje istog?
7. Kolika je zatezna kamata koja se obračunava za kašnjenje u otplati kredita? Provjerite koje se procedure primjenjuju u slučaju kašnjenja u otplati? Da li postoji ograničenje maksimalno obračunate zatezne kamate?
8. Šta treba da uradim ukoliko imam trenutni problem sa plaćanjem na vrijeme? Da li MKF Sunrise nudi reprogram kredita?
9. Da li mogu da otplatim kredit ranije? Da li se za to plaća naknada?
10. Šta će se desiti ako ne uplatim jednu ili više rata?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

Šta bi trebalo da uradim ukoliko nisam zadovoljan?

- ☛ Zapamtite: imate pravo na prigovor - iskoristite to pravo. MKF Sunrise uvijek očekuje vašu povratnu informaciju, te vas molimo da nam se obratite ukoliko niste zadovoljni ili imate prijedloge za unapređenje naših usluga.
- ☛ Prije potpisivanje ugovora, provjerite da li znate kako da uložite prigovor, ako to bude potrebno.

- ☛ Uvjerite se da ste upoznati sa procesom, kome upućujete prigovor i kako i kada možete očekivati odgovor.
- ☛ Prigovore ili prijedloge možete uputiti na adresu: Komisija za razmatranje prigovora klijenata i žiranata MKF Sunrise, Zagrebačka 50, 71000 Sarajevo ili putem besplatne info linije 0800 305 65: ili Ombudsmenu za bankarski sistem F BiH, ul. Zmaja od Bosne 47B, 710000 Sarajevo ili Ombudsmenu za bankarski sistem RS, ul. Vase Pelagića 11a, 78000 Banja Luka.
- ☛ Mi cijenimo vaše mišljenje - pomozite nam da unaprijedimo naše usluge

Upravlajte dugom - ne dozvolite da dug upravlja vama!

1. Veliko zaduženje može uzrokovati probleme u otplati kredita. Koristite kredit u iznosima koje možete vraćati bez problema i budite 100% sigurni da ste upoznati sa svim troškovima.
2. Izbjegavajte korištenje većeg broja kredita u isto vrijeme: većim brojem kredita izlažete se većem riziku da budete prezaduženi. Izbjegavajte otplatu jednog kredita uzimanjem drugog kredita.
3. Koristite kredite za investicije, izbjegavajte uzimanje kredita za stvari koje želite, a koje vam nisu potrebne.

Mudro zaduživanje podrazumjeva kredita za slijedeće potrebe:

- ✦ Kupovinu imovine - na kraju otplate kredita posjedovat ćete imovinu, umjesto da bacate novac plaćanjem stanarine
- ✦ Pokretanje vlastitog posla - stvaranje budućeg izvora prihoda
- ✦ Školovanje, vlastito ili vaše djece - Školovanjem se stiču kvalifikacije koje bi trebale da rezultuju povećanjem prihoda
- ✦ Renoviranje doma - npr. renoviranje u cilju uštede energije, nova bijela tehnika koja koristi manje vode ili električne energije

Opasno zaduživanje podrazumjeva kredite za slijedeće potrebe:

- ✦ Otplata drugih dugova
- ✦ Odmori ili luksuzni proizvodi
- ✦ Zabave i pokloni

Za finansiranje navedenog, razmislite da sačekate sve dok ne uštedite dovoljno, a ne da koristite novac kredita.

4. Vodite računa o vašoj kreditnoj istoriji - podaci se čuvaju

- ✦ U Centralnom registru kredita se nalaze informacije o problemima u otplati kredita, tako da sve finansijske institucije mogu da provjere vašu kreditnu istoriju kada donose odluku o odobravanju vašeg zahtjeva za kredit
- ✦ Kreditna istorija se ne može izbrisati, obezbjedite urednu kreditnu istoriju pouzdanog klijenta
- ✦ Ne uzimajte kredit za nekoga drugog, čak i ako vam je blizak prijatelj ili član porodice
- ✦ Čuvajte vaše priznanice za izvršene uplate

5. Budite oprezni ukoliko želite biti žirant za nečiji kredit

- ✦ Budite oprezni ukoliko želite biti žirant osobi koja nema redovan prihod
- ✦ Saznajte šta ćete platiti ako osoba za koju garantujete ne otplati kredit
- ✦ Prije potpisivanja kreditne dokumentacije, iznosi navedeni u istoj moraju odgovarati iznosima za koje želite garantovati

6. Obratite se i razgovarajte sa kreditnim službenikom MKF Sunrise pri prvom znaku problema - mi smo tu da vam pomognemo

Partneri

Kontakt

MKF Sunrise

Besplatna info linija: 0800 305 65

e-mail: sunrise@microsunrise.ba

www.microsunrise.ba

Dio međunarodne edukativne kampanje koju provodi Microfinance Centre

MICROFINANCE CENTRE

www.mfc.org.pl/wiseborrowing